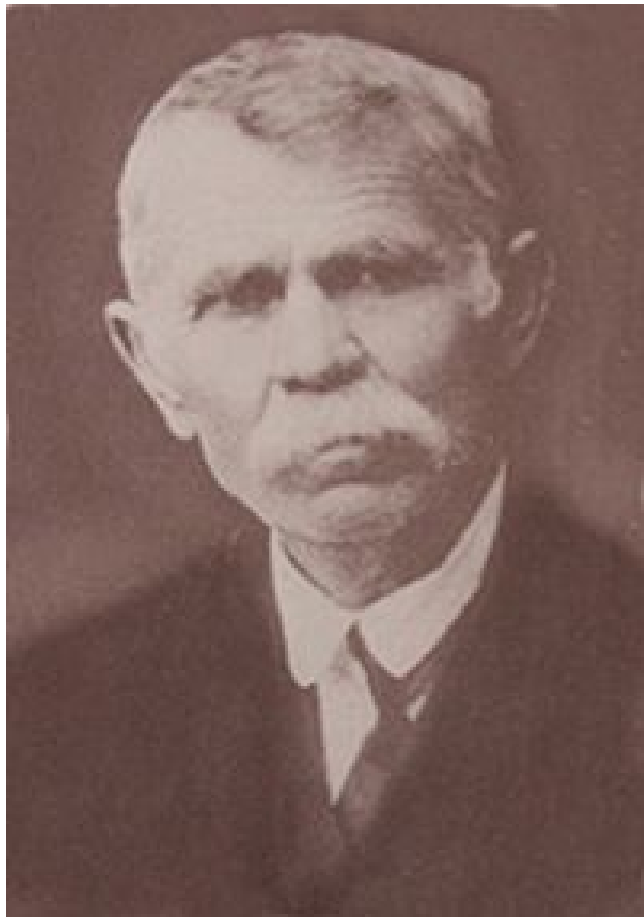

Bohács Krisztina, Szalkai Melinda
HETEK 2005. 07. 15. (IX/28)

Protestáns ébredési mozgalmak Magyarországon a 20. század első felében – írói szemmel

Parasztapostolok a magyar irodalomban

A 20. század első felében szerte az országban beszéltek az emberek olyan "hívőkről" –

nazarénusokról, baptistákról, szombatistákról, adventistákról, metodistákról –, majd az első világháború után olyan "reszketősökről", azaz pünkösdiekről is, akik erkölcsi tartásukkal, hitükkel és szokatlan gondolkodásmódjukkal nagyon elűtöttek a szegény, megnyomorított magyar parasztságtól. A Nyugat első nemzedékéből Móricz Zsigmond, Kodolányi János, Juhász Gyula, Sinka István, Tamási Áron, Tömörkény István, sőt korábban két arisztokrata szerző, Eötvös Károly és Justh Zsigmond is mind kapcsolatba kerültek a különféle ébredési mozgalmakkal és szépirodalmi alkotásaikban teret adtak a témának.

A krisztusi hit a magyar irodalmi kánonba csak szórványosan került be – annak ellenére, hogy jelentéktelen falvakban is ekkorra már hat-nyolc különféle hitvalló protestáns gyülekezet működött. A pesti irodalmi körök, azaz olyan urbánus szerzők, mint Ignotus, Ady, Babits vagy Kosztolányi figyelmét elkerülte a jelenség, hiszen ők a Párizsból jövő városi irodalom tanulmányozásában és követésében látták a magyar irodalom megújulásának esélyét. Összeállításunkban néhány olyan gyöngyszemet mutatunk be, amely a vidéki Magyarország képéhez tartozó egykori "paraszta-postoloknak" kíván emléket állítani.

Akik elsőként feltűntek:

Már az 19. század végén kiemelkedett két protestáns közösség a történelmi egyházak egyeduralmának világából: a nazarénusok és a szombatisták. Erkölcsi tisztaságukkal, a Biblia tanításán alapuló életvitelükkel új irányvonalat képviseltek. Két nemesi sorból származó író is felfigyelt rájuk.

A nazarénusok hitéről és történetéről Eötvös Károly írt először – előbb riportsorozatot, majd 1904-ben könyv alakban is megjelentette munkáját **A nazarénusok** címmel.

Eötvös az 1880-as évektől 1914-ig, tehát közel harminc éven át, az első világháború kitöréséig a magyar közélet egyik legtekintélyesebb alakja volt: a legkeresettebb ügyvéd, politikus és publicista, akiről még a nemzetközi közvélemény is úgy tartotta, hogy az emberiség egyik legbátrabb és legbecsületesebb férfja. Nevét leginkább a tisztaeszlelő per során nyújtott feledhetetlen kiállása miatt ismeri az utókor. A korában "szektának" bélyegzett mozgalommal kapcsolatban is – csakúgy, mint a per során a zsidók megbélyegzésével kapcsolatban – mélyebb megfontolásra int: "Birálták hitük tartalmát mások. Egyházi és világi hatóságok, katonaság, lelkészek, sajtó emberei. Sokat irtak, sokat beszéltek róluk, de engem se írás, se beszéd ki nem elégitett és az én érdeklődésem kellő kielégülést nem talált."

A nazarénusok eredete és története azért foglalkoztatta a nagy formátumú államférfit, mert "a tárgy különös", és mint politikus, sokat gondolkodott a nemzetek és a vallások eredetén, valamint a tökéletes szabadság lehetőségén. Erre a következtetésre jut: "A léleknek szabadság kell, hogy legyen ideje és módja fölkeresni az életnek, a boldogságnak s az üdvösségnek titkait. Nagy titkok ezek, melyekhez csak a hit segítségével juthatunk el. Pál, a nagy apostol azt mondja, hogy csak az a hit, a mely megvalósítja reményeinket s megmutatja a láthatatlan dolgokat. Én azt hiszem, neki van igaza s nem annak a sok papnak, tudósnak és bölcselőnek, a kik nehéz, hosszú, elfárasztó és lélekölő tudományt csináltak a hitből. S nevezik azt hittannak, egyházi törvények s hitelvek rendszerének." Műve anekdotázó, kellemes hangvételű, tárgyilagos munka a századforduló patetikus nyelvén.

Szintén a nazarénusok világával ismerkedett meg Justh Zsigmond (1863–1894). Az arisztokrata nagybirtokos jogi és gazdasági tanulmányait Zürichben és Párizsban végezte. Valószínűleg az

intellektuális-szellemi izgalmakra való nyitottsága, egyfajta különcsége volt az, ami arra készítette, hogy a nazarénusjelenséget vizsgálja. Hitvalló emberek több m?vében is megjelentek – nagyon tisztelte a nazarénus közösség tagjait, sőt tőlük várta a jövőben a nép erkölcsi felemelkedését. E két arisztokrata személyesen ismerte és átfogó tudással rendelkezett a hitvalló vallási közösségekről. Más alkotásokban csak egy-egy momentum kerül kiemelésre, jó példa erre Tömörkény István egyik novellája, A szombatista, amely 1916-ban íródott. Tömörkény a realizmus jegyében alkot – novelláiban a vidám vagy semleges hangvétel? felütés nem egyszer kesernyés tragikumba csap át. Előszóval jelenít meg fura, külön alakokat, fura helyzeteket – nem véletlen, hogy a korában "szektásnak" tartott szombatista története felkelthette érdeklődését. A rövid írás egy vallásához hűséges szombatistának állított emléket, aki – bár nem fog fegyvert – a legveszélyesebb helyzetekben is gondoskodik társai ellátásáról, végül életét áldozza főhadnagyaért.

Tömörkény István: A szombatista

A vásári sátor alatt, jó szellős helyen, emberek ülnek civil ruhában, az egyik tanyaiasan, a másik hivatalos uniformisban, de mind katona, akik aratási szabadságra jöttek haza, s most menőben vannak visszafelé. []

– Lössz-e már vége? – Hát tudja Isten. Maguk a főgenerális urak sem tudnák megmondani. – Nem ám – véli a harmadik ember –, még maguk a főjedelmi személyiségek se. Mert az egyik hej jön előre mögünk, a másik hej jön visszafelé mögünk: ki tud ebben okos lönni? [] /Cigarettnak./

Azt mondja aztán a hivatalos ruhás ember:

– No, a mi szombatistánk ugyan el nem szívott volna egy cigarettnát az egész kerek világért sem.

– Hát az miféle, az a szombatista.

– A fene tudja jobban. Szombatista, akkor van az ünnepe, aztán nem fog fegyvert.

– Úgy hát! – vélik az emberek. –Hát akkor nazarénus? Mert az nem szokott fegyvert fogni.

– Olyanforma valami – beszélte amaz –, de nem az idevaló nazarénusok közül való. Mert ezek csak mögfogták a fegyvert. De az nem. [] A főhadnagy úr beszélt neki mindönt, amit ilyenkor a nazarénusnak beszélni szokás, a szép eszplikálásokat a hazáról, az asszonyunkról, a gyerekekről, a fődről, hát akár a lóval imádkozz, nem fogta mög. Akkor a főhadnagy úr mögverte. Hát mit csináljon vele? Agyonl?jje? Mögtöhetne volna, mert följosítja a szabál.

Mögverte ott a szömünk láttára. [] Egy jajsza nem volt. Hanem azután azt mondta:

– Főhadnagy úr, tögyön a legveszélyesebb helyre, helyt állok. De fegyvert nem fogok, mert a hitöm tiltja.

Vélik a többiek: – Akkor csak nem szaladt annak inába a bátorsága.

– Hát – mondja megint az elbeszélő. – Aztán úgy volt – folytatta –, hogy egy kis rohamra kimöntünk a gödörbe. Azután a muszka is möghátrált vissza a gödribe, mink is visszacurukkoltunk a gödörbe, de a főhadnagy úr ott maradt a fűvön, mert möghalt. Akkor azt mondta a szombatista: – Hát a főhadnagy urat ott hagyjuk? – Akkor mondtuk neki, hogy dehogy hagyjuk oda, hanem várunk vele egy kicsit, majd ha estelődik. Akkor a szombatista kimászott a gödörbe, elmászott a halottig, akár mint erőlködött is a muszka, mászott vele visszafelé. Aztán egészen a gödör széléig elhozta, hogy a gödörbe befordulhassanak; akkor érte a szombatistát a fejlövés. Az

Alkonyodik. Itt az idő a szétmenésre. Bontják a sátozt is, az asszony egyre szól a lányoknak, hogy ne csak a szájak járjon mindig, hanem a kezetek is. Az emberek a szombatista sorsa felől gondolkodva szétmennek. A szabadság letelt, holnapután jelentkezés.

– No, Isten áldásával. Talán még tanálkozunk.

– Talán.

A Tömörkény eszköztárából jól ismert groteszkkal találkozunk itt: a főhadnagy már nem él, így a hűségese katonája halála látszólag értelmetlen. A novella a Szeged környéki népnyelvből formálja irodalmi nyelvét, olvasni azonban nemcsak emiatt nehéz egy kicsit, hanem mert úgy érezhetjük, a szerző pongyolán vagy hiányosan fogalmaz, amikor néhány szóval "odaveti" a cselekményt. Ám mindez valójában írói fogás: a mozzanatok, történetek realista ábrázolása. Tömörkény ezzel a kopogó stílussal harcolt az idillé hamisított háború értelmetlensége ellen és a magyar parasztság felsőbb körökben túlidealizált helyzete ellen.

A legtöbb ébredési mozgalom előfutárai az első világháborúból hazatérő hadifoglyok és az Amerikából visszajött emigránsok voltak. Az első világháborúban foglyul esett magyar katonák közül néhányan hitvalló keresztényekkel találkoztak fogságuk alatt – egy ilyen történetet dolgoz fel Móricz Zsigmond Mikor a kövek is megszólalnak (1934) című novellájában. Valószínűleg a Móriczra oly jellemző könyörtelen igazságigény az oka, hogy ebben a témában is tollat ragadott – hiszen a tisztántúli szegény parasztok világához ez is hozzátartozott. Egy hadifogságból hazatérő adventista feleségével való megrendítő találkozását jeleníti meg a mű – naturalista eszközökkel. Móriczot a magyar irodalom legkitűnőbb pszichológusának tartják – megörökíti a hősök minden lélekzsidulását.

Móricz Zsigmond: Mikor a kövek is megszólalnak

Már a lakás egészen tiszta volt. Az asszony, mikor megkapta a levelet, hogy Mihály jön, csak még négy hetet az internálótáborban kell töltenie, napokig nem bírt a remegésével. Örült, hogy jön az ura.

Négy hétig takarította a kis házat. Kihordott minden bútort, kimeszelte, kitapasztotta. Az egérlyukakat üvegcserepekkel tömte meg, a kemencét újra tapasztotta. [] Még a mennyezetgerendákat s a deszkákat is forró lúggal síkálta meg. Cserép muskátlikát rakott és virágzó fuksziákat.

A lakás olyan lett, mint a frissen mosott üvegpohár. Jön az ember. Szóval négy hetet avval töltött, hogy még a rossz kapanyelet is kicserélte. Nem lehet semmiben hibát találni.

Jön az ura, hát rendnek kell lenni. Mert rendese ember az ura. Komisz rendese ember. Hetyke, csipkedő nyelv?, széllal béelt, vakmerő, verekedő. Elkapatott ember, mindig sok pénzt keresett, mert úti pallér volt, ott dolgozott az országutakon, a kövezőmesterek segítője volt, felügyelő, építő ember. Hozzászokott, hogy mindenütt ő parancsol. Hát hogy itthon ne kelljen neki parancsolni. Úgy találjon mindent, ahogy kell.

Megjött a levél, hogy szerdán este érkezik.

Az asszony leült a levéllel, s nézte az ura betűit. Soká nézte és sóhajtott.

Hát ennek a szenvedésnek is vége van. Ennek a nehéz hat esztendőnek. Minden újra kezdődik, előről. Nem lesz tovább magános. Nem lesz többet rászorulva a rokonokra, hogy szántsák meg a földjét, s vessék el a búzát. Egész idő alatt csak azt várta, hogy majd hazajön az ember, akkor jó lesz.

Délelőtt már elment a kocsmába, s vett egy liter bort. Azt hazavitte, s beleöntötte a

porcelánkancsóba, s feltette az asztalra. Akkor meggondolta, hogy a bor nem jó, ha nyitott kancsóba van, visszaöntötte az üvegbe és bedugaszolta, hogy majd csak akkor tölti ki, ha már itt lesz az ura. Ebédre nem jött meg, akkor eszébe jutott, hogy szivar is kell. Elment a boltba és vett két szivart. De hátha a fogságba rászokott a cigarettára, vett hát tíz darab cigarettát is. De hátha pipázik. Vett egy pakli dohányt és odarakta az ecettel kimosott pipák mellé, mert volt az urának pipája is.

Aztán, mikor nem volt dolga tovább, csak ült, s nézte az ura levelét. Nagyon szerette a nőket is, míg idehaza volt. De arra nem volt mégse ereje, hogy elhíjja azokat, akiket az ura abban az időben kedvelt.

Csak ült és hallgatott és nagyon szomorú volt. Minél közelebb érezte az órát, hogy megjön, annál szomorúbb lett.

Még sajnálta is a nehéz, magános életet. Gyermeke nem volt, semmije se volt, csak a bánat. Most ezt a bánatot sajnálta. El fog múlni. Megjön a szőke kis piros ember, és láрма lesz és mozgás lesz és élet lesz. Már úgy elszokott mindentől. Félt.

Újra kell kezdeni a régi életet. A dínomdánomot, az eszemiszomot. Pedig megszokta, hogy egy embernek, neki, mi kell? Semmi. Olyan kevésből meg lehet élni. Most jönnek a nagy alkudozások, számolások, tanácskozások. Sáros csizmák, bagós köpések. Lárma. Bot. Nem baj. Ha az Isten így rendelte, el kell fogadni.

Igyekezni fog engedelmeskedni. Az asszonynak az a kötelessége. Nem lehet, hogy az ember távol, nagyon távol a rabság kenyerét egye, csak azért, hogy a feleségének csendes élete maradjon.

Kopogtattak az ajtón. Megijedt, ki az? Az ura lépett be.

Még meg volt lepve, hogy nincsen semmi csomagja, úgy jön be, mintha nem a világ végéről jönne. Jól néz ki, tiszta, elég jó ruha van rajta. Úri ruha, cipő, nyakkendő.

– Hol a holmid? – ez volt az első szava hozzá, mert nagyon elcsodálkozott, hogy az ura megöregedett. Fakó a hajszíne és a bajusza is igen kopott. Nevet, de a nevetése is fakó. Minden fakó rajta, vagy talán, hogy már esteledik.

Az ura kitárta a két karját, nem szólott, csak nevetett és megölelte őt. Olyan furcsa volt, alacsonyabb nála. Kisebb lett ez az ember? De csak ráborult és sírt. Nagyon sokat sírt, mert most egyszerre minden kijött belőle, hogy mégis egészségesen érezte itt a kis urát. Itt az ölében, s úgy megörült neki, mintha a fia jött volna meg.

– Megvagy? – Meg.

Végigtapogatta.

– Mindened megvan? – Meg.

– Akkor jó van. – Jó.

Ilyen kis szavak gügyögtek ki belőlük.

Leültek egymás mellé, s megölelték egymást.

Sokáig ültek szótlanul. Nem tudtak mit mondani.

– De nehéz volt – mondta aztán. – Nehéz. Nekem is.

– Hogy nem voltál itthon. – Azér. Hogy nem vótam itthon.

– De már itt vagy. – Itt.

Még jobban megölelték egymást. És még jobban nem tudtak szólni, míg be nem setétedett.

– Hozom az ételt.

Felállott, kiment, tüzet rakott, megterített. S olyan furcsa volt neki, hogy az ember odabent mit csinál. Benézett, csak ült. Fáradt szegény. Most pihenni kell neki. Csak ránevetett, és vissza a

t?zhöz, fújta, hogy hamarább melegedjen az étel. És a könnye miatt nem tudta fújni a tüzet, a kendője csücskével csak törülgette a szemét. Hogy ez az ő ura csak ül. []

Végre sistergett a zsír a pecsenye alatt. Kis vizet öntött alá, akkor bement. Az ura úgy ült, hogy hagyta, s csak mosolygott és nem szólt. Megterítette az asztalt. Friss abroszt vett ki s elterítette, lesimogatta, tányérokat tett rá, evőeszközt. Aztán hozta az ételt. Tálban. Odatette középre. Megállottak s nézték egymást. Ettek és néztek. Néha felpillantottak, s furcsa volt, hogy mindig egyszerre néztek egymásra. Ezen el is mosolyodtak, és mindjárt könnyes lett a szemük. Most az asszonynak valami eszébe jutott. A bor. Nagyon elrestellte magát, hogy elfelejtette. Talán azért nincs az embernek étvágya.

Rögtön elővette a borosüveget, s hamar átöntötte a porcelánba. Odatette az asztalra. Az ura csak mosolygott. Hogy nem nyúlt hozzá, a szivar is eszébe jutott. Elővette a kredencről, a csészéből s a két szivart szépen odatette az ura elébe. A tíz darab cigarettát is.

Az ember csak nézett és mosolygott. Nem nyúlt hozzá.

– Nem kell? – Nem.

– Nem ilyet szeret? – Nem.

– Hát milyet? – Semmilyet.

És csak mosolygott.

– Hát mért nem? – Én már nem szivarozok.

– Akkor bort.

És öntötte az embernek a poharába.

– Nem kell? Nem is iszok.

– Mért nem? – Én már adventista vagyok.

Az asszony egészen megijedt. Egészen megijedt az uráért, mintha valami nagy betegséget hozott volna a háborúból.

– Mi az?

– Dániel próféta könyve. Abban van benne legjobban. Az a biztos tudat, hogy a Jóisten az embert nem erre teremtette, hanem valami nemesebb célja van vele.

Az asszony hallgatott.

– Ez az adventista?

– Advent, azt jelenti, hogy: eljövétel. El fog jönni a Messiás.

– Mikor?

– Jelenleg háromezer körül. []

Az asszony újra remegni kezdett egész testében.

– Hol tanulta ezt?

– Nikolszk Uszirisk. Vladivosztktól körülbelül nyolcvan vörszt.

– Foglyoktól?

Az ember szelíden s mosolyogva nézett a feleségére.

– Borzasztó élményeken mentem át. Háromezer magyar hadi fogoly volt ott két lágerben.

Szenvedtünk, és nem tudtuk mért. Orosz és japán felügyelet alatt. Akkor történt a csodálatos megismerés. Én orosz tisztek mellett voltam, mint küldönc, mert jól megtanultam oroszul.

Tolmács voltam. És abban a városban voltak orosz adventisták és egy magyar gyulai ember megismerte a hitüket, és emiatt bajba keveredett. A kihallgatásnál ő beszélt, és én fordítottam, amit mondott, úgyhogy megértettem, és ez egy alapos beállítás volt részemre. Kész voltam magam is elfogadni. []

Az asszony idegenkedve nézte az urát, mintha ebben csakugyan valami másat, idegent és ellenségeset kapott volna.

– Mondd meg.

– Nehéz! Történelmi dolgok szükségesek hozzá. Nem olyan flegma dolog, hogy mondanak valamit és kész! Már sokan csodálkoztak rajta, hogy én ezt így szívemmel megértettem. Volt ott egy tanító, aki korholt, hogy nem református embernek való. Megmondtam neki: – Tanító úr, tessék meggondolni. Nem szabad megállani, ahova Kálvin eljutott, a technika csodaléptekkel halad, akkor szabad tovább kutatni a Szentírást is, és így megint támadhatnak új Kálvinok! De én most a világ kincsénél többre becsülöm ezt a világosságot, amivel rendelkezem.

Az asszony némán hallgatott és álmélkodva csodálkozott.

– Örzsikém, én neked megmondom: a közeljövőben ezek a legnagyobb világbirodalmak, ahogy állanak politikai szempontból, mind kérdésesek! mert létezni fog egy világbirodalom, ahol nem lesz halál. Ahogy egyszer Vízözön által lett rendezve az egész emberiség, most is meglehet, hogy t?z által megemésztetve tisztítja meg Isten az emberiséget.

Okosan és komolyan nézett a feleségére:

– Azt mondja a Biblia: – Jöjjön el a te országod! és nem azt, hogy mi megyünk oda! Meg kell várni az időket!

Kinyújtotta a kezét, s megfogta a felesége kezét.

– Édes feleségem, én nem vagyok az, akinek te engem ismersz. Én nem iszom bort, nem szívok szivart, és téged soha többet az életben meg nem verlek! Ez nekem nagy küzdelmembe került, mint Jákóbnak, egy éjszaka nem is tudtam aludni, és egészen megizzadtam, míg határozhattam és döntöttem! Távol szüleimtől, kedves feleségemtől, hazámtól! és azóta látom évről évre, hogy a megismerés megbecsülhetetlen.

Az asszony hirtelen úgy érezte, mennyei csodát lát.

Ez az ő embere? Aki elment, a régi részeges, verekedő, durva, kemény testével, és hazajön ily csendesen, mint a beszálló angyalok, és oly szavakat mond csillogó szemmel és édes szóval, ami csak isteni szó lehet.

Kitárta a karját és hangos zokogással borult az ura vállára.

– Nem vagyok világi ember többé. Emlékezzél, kedves Örzsikém, képes voltam, ha éjjel egy órakor hazajöttem, rákényszeríteni téged, hogy friss vacsorát csinálj nekem! És józanon megtettem, ha zene szólott valahol, táncoltam az utca közepén! Hajlamos voltam a rosszra, olyan voltam, mint a pengő érc és a zengő cimbalom. Addig zeng-peng, míg verik, azután elhallgat, és akkor semmi, csak rozsdás drót és veres deszka. Koporsó.

Simogatta és babusgatta a felesége fejét, haját, egész szívvel mondta:

– Pénz, az semmi, erőszak, hatalom, az semmi! Ételben, italban, bujálkodásban öröm nincs! Csak egy van, a tiszta egészség, a jóság, a türelem! Higgyél, amit mondok, én is hiszek, mert akitől hallottam, az kertészember volt és az életből vett szavak jobban hatottak rám, mint a legnagyobb prédikációk!

Az asszony hitt. Zokogott és hitt. És boldog volt. Megváltott lett. Üdvözült.

Isten a köveknek is nyelvet adhat.

Ahogy a falukutatók látták

A harmincas évekre tehető a magyar értelmiség vidék felé fordulása, az első falukutató mozgalmak megindulása. A falukutatók (Féja Géza, Szabó Zoltán, Darvas József, Veres Péter, Illyés Gyula, Kodolányi János stb.) alföldi útjaik során több aktuális probléma – a döbbenetes szegénység, a még mindig élő babonák sokasága, a földkérdések megoldatlansága – mellett

felfigyelnek a "szekták" egyre terebélyesedő mozgalmaira. Szociográfiáikból kitűnik, óriási veszélyt látnak a "parasztapostolokban" és a kisegyházai által kifejtett tevékenységben: a sötét nyomor miatt megbomlott paraszti lelkek torz kitörését, "metafizikai passzivitásba" történő menekülését. A szektakérdés "megoldását" – azaz létük teljes megszüntetését – éles, szenvedélyes stílusban tárják eléink, amint az Féja Géza **Viharsarok** és **Haláltánc** (1936) című szociográfiáiból is kiderül:

"Ahány hívőt csak felkerestem, valamennyiben különös fölényt találtam, a szabadság eleven érzését, boldogok, hogy végre megtalálták a független közösséget. Valamennyien tiszta erkölcsi magatartást valósítanak meg, és megvetéssel fordulnak el az Ige és az élet közötti szakadéktól, melyet az elpolgáriasodott papság életében szemlélhetnek. S ezért győzhetetlenek, mert az erkölcsi magatartás töretlensége él bennük." "Hadjáratot a szekták ellen? Minden erőszak csak erősítheti őket. Ha katakombákba kényszerítjük, belsőleg megerősödik és megkeményedik. Az erőszak hiába való fegyver, megfelelő gazdaságpolitika, szociálpolitika, és modern civilizáció, modern kultúra kell!"

Kovács Imre **A néma forradalom** (1936) című munkája ellenséges hangvételű, szerinte "az elsüllyedt nép mélyen a történelmi idők színe alatt csinálja a maga forradalmát, de ez a forradalom néma forradalom." Súlyos előítéletei nyomán meghozott konklúziói széles körű politikai és társadalmi vitát váltottak ki – ám a szektakérdéssel kapcsolatos nézeteit átvették nemcsak a katolikus orgánumok publicistái, de az államhatalom is.

Sinka, az érintett

Sinka István költő önéletrajzi írásában, a Fekete bojtár vallomásaiban (1942–44) nem rejti véka alá, a bibliai igazságok életet átformáló ereje megérintette. Sőt, állítása szerint egyenesen ennek az érintésnek köszönheti paraszti sorsból történő felemelkedését.

Sinka István: Fekete bojtár vallomásai

Az új gazdám nál az az első tél azért is emlékezetes nekem, mert azon a télen nagy változás állott be az életemben. Ha jól emlékszem, valahová Oláh-Homrog tájára mentünk fáért. [] Homrogon háltunk a gazdám nagynénjénél, aki papírvirágokat készített a tarkavirágos kis, kerekábrázatú oláh jányoknak, s abból élt csendesen, özvegyen és magányosan. Egyszer? parasztasszony volt s a szombatos szektának volt a híve. Akkor este olyan dolgokat tudtam meg az életről, halálról, lélekről s az isteni törvény csodálatos titkairól, hogy minden idegszálam égni kezdett határtalan izgalmamban. Nemcsak úgy beszélt Jézusról ez az egyszer? parasztasszony, mint ahogy az iskolában tanította nekem pár okos tanítóm, hanem egészen másképpen is. [] A harcos és bátor Krisztust ismertette, akit, ha ma élne, nemcsak a zsidók, hanem bizonyos keresztények is megfeszítenének, mert nem bírnák el, s nem tűrnék el az igazságait. [] Úgy hallgattam s úgy ittam a szavait, mint a porrá szikkadt föld az esőt. Aztán nagyon jól esett nekem, hogy rólam, a hozzá idegen gyerekről is úgy gondoskodott, mintha a saját fia lettem volna. Ágyat vetett nekem is és levetkőztetett, mintha csak az édesanyám lenne. Szinte nem akartam hinni, hogy ilyesmi is megtörténhetik, hisz idáig engem az édesanyámon kívül mindenki csak gúnyolt, pofozott és üldözött, mint a pénzen vásárolt rabszolgát. [] Sokat beszélt az élet és a lélek rejtelméről. Egy délutáni etetésen kijött hozzám a deszkaszínbe, ahol a birkák voltak, és szeretgette ott a szelíd jószágokat. [] Kértem, hogy igazítson útba engem, mert nincs körülöttem olyan ember más, akitől ilyet kérhetnék. Azt

mondta, hogyha ideje volna rá, velem tanulna és segítene. De mivel nincs rá mód, csak azt mondhatja: ha hitem van, és akaratom van, a sziklákat is a tengerbe küldhetem. Elmondott egy esetet. Volt egy hívőlyány, nagyhitű, aki téríteni járt. Abba telt el az élete. Egy keveset tudott oláhul is. Egyszer valahol Görbed vidékén egy tanyán nazarénus oláhok gyűltek össze este. Görbeden tartózkodott akkor az a lyány is, s ő is kiment a tanyára az összejövételre és ott elkezdte ostromolni a nazarénusokat, hogy miért nem térnek az igaz hitre, mármint a szombatosokéra! A vallásvita hevében többek között arról is szólt, hogy a világ bármelyik nyelvén megszólalhat, írhat és olvashat az, aki Jézus igazi útját követi. Erre gondoltak egyet az oláhok – voltak közöttük meg nem mártózkodottak is – a szentlyányt körülkapták és átvitték egy másik tanyára, hogy nahát, ha az ő hite igazabb, mutassa meg. Ott, ahova mentek, a tanyán volt egy őrjöngő ember, kit a családja az ágyban lekötözve tartott, mert másként mindenkit legyilkolt volna. Bevitték a lyányt a szobába, az őrjöngő embernek feloldozták a két kezét, hogy fojtani tudjon; tudták, hogy a lyány még beszélni is rosszul tud az ő nyelvükön, olvasni meg egyáltalán semmit. Elővették tehát az oláh nyelven írott bibliát, kezibe adták és kényszerítették, hogy üljön le az örült ember ágya szélire és olvasson fel az oláhnyelv? bibliából. S ha nem tud olvasni, az örült ember kénye-kedvre hagyják őt, hogy kiszorítsa belőle a lelket. És a lyány leült az ágyszélire, s ott, ahol felnyiták neki a bibliát, az idegen betűket csengő hangon elkezdte olvasni. Az örült pedig felnyúlt az ágyból a lyány fejére és szelíden és lassan simogatta, amíg az olvasott. Ezzel a történettel magyarázta meg nekem a hívő aszszony, hogy semmi se lehetetlen. Aztán azt is mondta: ha valamire születtem, még ha menekülnék is attól, úgyse kerülhetem el. (Ezután a találkozás után) rávettem magam a Bibliára, a Tolsztoj-könyvre, a Petőfi-kötetre és figyeltem a mondatokat, a kettős pont és a pontos vessző használatát. Törvénytelen aligmnáziomot kezdtem [] professzor Jézus úr kezei és vezetése alatt.

Végezetül említsünk meg egy nagy magyar szerzőt, aki ugyan nem hazai tájakon, hanem még az újvilág területén szerzett tapasztalatokat a karizmatikus mozgalomról, a magyar trilógia népszerűsége azonban indokolja, hogy ne hagyjuk ki a sorból. Tamási Áron Ábele (1932–34) a havasok és a város után Amerikában keresi az emberi élet célját. Figyelemre méltó, hogy a szerző egy trilógia alapkérdésére – mivégre vagyunk a világon – egy démonikus kötelékeiből frissen megszabadult pünkösdi hívővel mondatja ki a választ.

Tamási Áron: Ábel Amerikában

Odaléptem, s hát csakugyan templom volt a fekete házban, tele visító és kiabáló négekkel. [] Hamar odafurakodtam, s hát egy fiatal néger feküdt a földön, hánya és vetette magát, rúgott és kapálózott.

– Mi történt? – húztam meg egy négernek a karját.

Most megy ki belőle az ördög – felelte. []

Hirtelen az a gondolatom támadt, hogy maga az Isten vezetett ehhez az emberhez. Mert lám, itt a szemem előtt és borzasztó kínok között vetéli el az ördögöt, aki bizonyosan tévutakon hordozta eddig és megakadályozta abban, hogy ennek a világnak a dolgaiban tisztán lászon. De ha most meg tud szabadulni az ártó és zűrzavaros gonosztól, akkor tisztán az Isten lelkével fog válaszolni minden feltett kérdésre. Tehát tőle fogom megkérdezni, hogy mi célra vagyunk a világon! []

Mindjárt odamentem hozzá, megfogtam a kezét, és azt mondtam, hogy jöjjön velem néhány lépést, mert valami fontos dolgot szeretnék kérdezni tőle. Nagyon barátságos volt, és szinte

táncolva jött velem. Amikor néhány lépést csakugyan félrementünk, a vállára tettem a kezemet, mélyen a szemébe néztem, és azt mondtam neki:

– A maga lelke most tiszta; mondja meg tehát nekem, hogy mi célra vagyunk a világon?

A négernek megmerevedett egy pillanatra az arca, majd hirtelen kacagni kezdett, s kacagás közben folyton azt mondta:

– Furcsa, furcsa, furcsa.

Aztán ismét megmerevedett az arca, mélyen a szemembe nézett, és így szólt:

– Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne!